

УДК 342.1

Цанько Я. О., науковий співробітник секретаріату Вченої ради НАВС;
Козинець Ю. С., студентка Київського університету права НАН України

Основна мета та завдання створення СОТ та її роль у міжнародній торговельній системі

В даній статті розглядається актуальне питання, яке стосується основної мети та завдань створення СОТ та її роль у міжнародній торговельній системі. Також розроблені ґрунтовні висновки та пропозиції щодо розглянутої тематики.

Ключові слова: завдання, СОТ, міжнародні торговельні системи, економічні процеси, світове господарство.

В данной статье рассматривается актуальный вопрос, касающийся основной цели и задач создания ВТО и ее роль в международной торговой системе. Также разработаны обстоятельные выводы и предложения по рассматриваемой тематике.

Ключевые слова: задача, ВТО, международные торговые системы, экономические процессы, мировое хозяйство.

This paper deals with topical issues relating to the main goals and objectives of the creation of the WTO and its role in the international trading system. Also developed solid conclusions and proposals regarding rozhladayemoyi topics.

Keywords: job, WTO, international trade system, economic processes, global economy.

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку людства провідною тенденцією є глобалізація економічних процесів. Така тенденція була започаткована в кінці ХХ століття і на сьогоднішній день вона характеризується інтенсифікацією процесів формування нової системи світового господарства з притаманною їй ієрархією національних економік у міжнародному поділі праці та на міжнародному ринку факторів виробництва. Її характерною рисою дедалі більше стає не суперечність, а сприяння співробітництву та взаєморозумінню. Це зумовлено тим, що жодна держава не може розвинути поза системою світового господарства, економіки та торгівлі. Міжнародна торгівля є одним із важливих напрямів міжнародного економічного співробітництва. Враховуючи вищезазначене, закономірним є те, що виникає потреба у вдосконаленні існуючих та винайденні нових організаційно-правових форм економічних інтеграційних процесів. За таких умов діяльність міжнародних економічних організацій, таких як, наприклад, Міжнародний Валютний Фонд (МВФ), Міжнародний Банк Реконструкції і Розвитку (МБРР), Конференція ООН з Торгівлі і Розвитку (ЮНКТАД), Міжнародна Торговельна Палата (МТП) та інші, набуває особливого значення.

Виклад основного матеріалу. Разом з глобалізацією економічного життя людства зростає і кількість завдань та функцій, покладених на міжнародні економічні організації, які займаються не лише організаційним забезпеченням економічного співробітництва своїх держав-членів, а й вирішують питання правового регулювання таких відносин, міжнародного контролю, взаємодії з іншими суб'єктами міжнародного права.

Регулювання міжнародної торгівлі на міждержавному рівні являє собою спільно

прийняті урядами різних країн на основі компромісів домовленості (правові положення, норми, процедури, погоджені взаємні зобов'язання, рекомендації) в області економічної політики і практики, що відображають інтереси країн-учасниць. Регулювання спрямоване на створення визначених передумов, що сприяють подальшому розвитку світових зв'язків між зацікавленими державами, зокрема, шляхом досягнення стабільності і передбачуваності режиму доступу на ринку.

Основними напрямками всебічного регулювання світової торгівлі в сучасних умовах є такі:

- створення зацікавленими державами договірно-правової основи торгово-економічних відносин, включаючи найважливіші принципи і норми;

- вироблення домовленостей щодо застосування на національному рівні комплексу торгово-політичних засобів впливу на світовому рівні, визначення рамок і можливостей використання окремих інструментів торгової політики;

- формування і подальший розвиток міжнародних інститутів, що сприяють досягненню домовленостей і вирішення спірних проблем, що виникають між країнами-учасницями, їхніми об'єднаннями й угрупованнями;

- обмін інформацією і досвідом організації торгово-економічних зв'язків.

У вирішенні таких питань дедалі активнішу роль відіграє багатостороння торговельна система ГАТТ (Генеральна Угода з Тарифів і Торгівлі) / СОТ (Світова Організація Торгівлі).

Разом з заснуванням 1947 року Генеральної Угоди з Тарифів і Торгівлі було започатковано й формування багатосторонньої системи торгівлі товарами, яка мала забезпечити для суб'єктів підприємницької діяльності різних країн стабільне і передбачуване середовище, у якому вони можуть здійснювати торгівлю товарами на загальноприйнятих принципах справедливості й недискримінації.

Завершенням цієї системи стало створення 1994 року Світової Організації Торгівлі (СОТ). Метою створення СОТ є здійснення міжнародних торговельних зв'язків шляхом розроблення системи правових норм міжнародної торгівлі, контроль за їх дотриманням, а також забезпечення умов проведення багатосторонніх переговорів, спрямованих на глобальну лібералізацію торгівлі. СОТ діє в напрямі забезпечення тривалого і стабільного функціонування системи міжнародних торговельних зв'язків, лібералізації міжнародної торгівлі, досягнення рівноправності в торгівлі для всіх держав (із застосуванням норм про режим найбільшого сприяння, національний режим, заборону будь-яких форм дискримінації), поступового скасування митних і торговельних обмежень та вирішення інших завдань. Тому дослідження міжнародно-правового механізму системи ГАТТ/СОТ є актуальним як в теоретичному плані, перш за все для з'ясування її місця і ролі в правовому регулюванні світогосподарських відносин, так і в суто практичному – з точки зору об'єктивної необхідності інтеграції окремих держав у багатосторонню торговельну систему. Все це є надзвичайно важливим й для України.

Наукові дослідження з даного питання були започатковані відразу після здобуття Україною незалежності і ґрунтувалися здебільшого на працях радянських юристів-міжнародників. Радянська юридична наука в силу певних політико-ідеологічних факторів майже не торкалася діяльності ГАТТ, зосередившись здебільшого на аналізі загальних проблем функціонування міжнародних організацій. Цими проблемами займалися: Богуславський Г.Є., Буткевич В.Г., Василенко В.А., Войтович С.А., Висоцький О.Ф., Ганюшкін Б.В., Денисов В.Н.,

Корецький В.М., Малінін С.А., Мережко О.О., Моравецький В., Муравйов В.І., Нешатаєва Т.Н., Сандровський К.К., Усенко Є.Т., Шибасєва О.А. та ін.

Велику увагу проблемам діяльності ГАТТ приділяли західні вчені, зокрема Д. Джексон, Р. Хандек, Б. Хокман, і саме їх праці сприяли створенню організаційно-правових засад для трансформації ГАТТ в СОТ.

У працях вітчизняних вчених (Коновалова В.В., Осики С.Г., Покрещука О.О., Пятницького В.Т. та ін.), присвячених проблемам світової торгівлі, досліджено ряд аспектів діяльності системи ГАТТ/СОТ, але відсутні комплексні дослідження в умовах створення нового світового економічного порядку.

Наведене зумовлює актуальність комплексного дослідження правової природи і форм діяльності ГАТТ/СОТ.

Метою дослідження є розкриття особливостей функціонування системи ГАТТ/СОТ, правової природи СОТ як спеціалізованої міжнародної економічної організації та встановлення її ролі в правовому регулюванні світової торгівлі.

Для досягнення зазначеної мети можна встановити такі завдання дослідження:

- визначити соціально-економічні і міжнародно-правові передумови формування ГАТТ, визначивши особливості її правової природи;

- проаналізувати міжнародно-правову базу ГАТТ, створену в ході багатосторонніх переговорів держав;

- розкрити правову природу СОТ як головної спеціалізованої міжнародної економічної організації у сфері світової торгівлі.

Об'єктом дослідження є міжнародно-правове регулювання системи ГАТТ/СОТ, а його предметом є правові форми і методи здійснення цього регулювання.

Світова організація торгівлі є однією із наймолодших міжнародних організацій, яка в свою чергу є правонаступницею Генеральної Угоди з Тарифів і Торгівлі (ГАТТ). На сучасному етапі в якості міжнародної організації ГАТТ уже не існує. Свою діяльність СОТ розпочала з січня 1995 року. Її створення стало результатом складних і багаторівневих міжнародних торговельних переговорів, учасниками яких стали 125 держав. Ці переговори були проведені в рамках ГАТТ та отримали назву Уругвайський раунд (переговори були відкриті в м. Пунтадель-Есте, Уругвай, у вересні 1986 року, з чого і випливає назва). Ці переговори стали одними із найдовготриваліших (вересень 1986 р. — грудень 1993 р.). Крім того, вони охоплювали достатньо широке коло питань, які і стали їх предметом. Офіційним завершенням стала нарада країн-учасниць в м. Марракеш 15 квітня 1994 року, на якій відбулося підписання заключного акту, який відкрив до підписання угоду про установа СОТ.

Угода про створення СОТ та всі інші угоди, які вона включає в себе, передбачають проведення країнами-членами взаємних переговорів щодо зниження бар'єрів в торгівлі товарами і послугами. Перелік цих зобов'язань також входить в якості складової частини до загального пакету домовленостей. Вони являють собою декілька десятків громіздких томів і носять суто конкретний характер.

СОТ є міждержавним організаційним механізмом, на меті якого є забезпечення реалізації правових документів, які утворилися внаслідок Уругвайського раунду, створення бази для подальших переговорів у сфері міжнародної торгівлі товарами та послугами.

Метою створення СОТ стала заміна старої, роздробленої системи ГАТТ новою, інтегрованою міжнародною організацією, яка була б наділена повноваженнями

для дієвого впровадження в життя принципів і правил міжнародної торгівлі, погоджених у ході торгових переговорів.

СОТ являє собою єдину систему всіх угод і домовленостей, досягнутих в результаті багатосторонніх торговельних переговорів в рамках ГАТТ, що в свою чергу надає їй статусу єдиної правової інституційної основи світової торговельної системи.

На сьогодні СОТ налічує 144 члени, що охоплює понад 95 відсотків світової торгівлі та понад 85 відсотків населення світу.

Система СОТ покликана виконувати наступні функції:

- вона діє як комплекс погоджених на багатобічній основі правил, що регулюють поведінку урядів країн-членів у торгівлі. Власне кажучи, це правила поведінки держав і їхніх торгуючих суб'єктів на світових ринках;

- вона виконує роль форуму для торгових переговорів, спрямованих на лібералізацію торгівлі і забезпечення її більшої передбачуваності або шляхом відкриття національних ринків, або шляхом зміцнення і розширення самих правил;

- вона виконує роль міжнародного суду, що дозволяє урядам країн-членів СОТ вирішувати спори між собою.

Висновок. Виходячи з вищенаведеного, можна зробити висновок, що СОТ є складним і розгалуженим механізмом, у якому беруть участь сотні спеціалістів, експертів у різних областях економіки і права, і який знаходиться в постійному русі і розвитку. Особливість СОТ, в порівнянні з іншими міжнародними організаціями, полягає в тому, що переговори у СОТ стосуються мільярдних сум, оскільки в їхньому результаті встановлюються правила експорту й імпорту товарів і послуг, що безпосередньо стосуються інтересів споживачів, виробників і конкретних компаній. СОТ – єдина організація світового рівня, що виробляє правила міжнародної торгівлі для забезпечення її максимально можливої передбачуваності і свободи, а також справедливого вирішення конфліктів між країнами-учасницями з будь-яких питань, що стосуються торгівлі і торгових бар'єрів.

Крім того, необхідно відзначити, що система ГАТТ/СОТ займає центральне місце в регулюванні системи міжнародних економічних відносин, а встановлені ГАТТ/СОТ норми є, власне кажучи, міжнародним торговим законом. Перебуваючи поза загальним правовим простором, не будучи членом цієї організації, будь-яка країна прирікає себе на положення аутсайдера в міжнародній торгівлі, тому що до неї не застосовуються загальні правила. Це спонукує приєднатися до системи ГАТТ/СОТ.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Скринька Д. В. Право Світової організації торгівлі. – К.: Видавничий дім «Промені», 2010. – 338 с.
2. Дей М. О. Міжнародне економічне право: навч. посібник – Кривий Ріг: «Видавничий дім», 2009. – 800 с.
3. Шумилов В.М. Международное экономическое право в эпоху глобализации. – М., 2003. – 560 с.
4. Вельяминов Г.М. Международное экономическое право и процесс (Академический курс): Учебник. М.: Волтерс Клувер, 2004. – 496 с.
5. Дюмулен И. И. Всемирная торговая организация. – М., 2003. – 271 с.
6. The Results of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations. Legal texts WTO Published. – 2007. – 550 p.